

כשאגדל להיות קטן (זכרו של יאנוש קורצ'ק), מאת תמרה מיאלניק, רקדנית: יוקו אי מיויקה, צילום: אוליבר מילר
When I Grow up to Remain a Child (In memory of Janusz Korczak)
by Tamara Mielnik, dancer: Yuko Imazaike, photo: Oliver Miller



תמרה מיאלניק שלוש מחשבות: זהות, יצירה והוראה

שרון טוראל <<<

לעולם, עיר נמל. היא הייתה אחת הערים המרכזיות שייצרה אמנות, עיתונות, חיי רוח – זה ההפך ממה שמנסים להטעין במודעות הישראלית, שזה היה מקום שלא הייתה בו תרבות. זה היה מקום משגשג בתרבות ובחיים! וכן. אני הלכתי ללוויה הזאת. בשיא האסתטיות ובשיא האלגנטיות.

הודל: הטקסט שהרקדניות אומרות הוא מתוך העדויות האלה? מתוך הסרט?

שאדן: כן. והיו לי הרבה מחשבות על כך, בסוף החלטתי שכן.

הודל: והדואט?

שאדן: הדואט הוא המקום הפנימי, האישי, שאי אפשר לחשוף אותו בכל מקום פתוח. זה הפנים, כל אחת עם הפנים שלה, עם האינטימיות הפרטית. ושם הלכנו מבחינה תנועתית על חקירה מעמיקה בזהות התנועתית שלי ככוריאוגרפית. שם העמקתי את התחושות שהיו במקומות הפתוחים. בדואט הזה פשוט התעמקתי יותר במה שהנפש חוותה.

הודל: יש גם התכנסות בכך שזה דואט לעומת קבוצה.

שאדן: כן. ויש את המשחק, ואת הספירות שטופרים אותן גם בחוץ, ויש את הכבדות אבל גם את הקלות.

הודל: כמה זה חשוב לך שצופים ידעו במה את מתעסקת? אני שואלת כי את נותנת לעבודה את השם טרילוגיה אבל את לא מנדבת יותר מדי אינפורמציה.

שאדן: לא, לא. גם לא בטקסט שקוראים. כצופה מעניין אותי תמיד לראות אמנות בלי לדעת. מעניינת אותי החוויה שלי וההתחברות שלי למופע, ולא מה שכותבים לי. וזה מאוד חשוב לי. חשובה לי החוויה שהצופים עוברים בתוך המופע עצמו, חשוב לי מה הם ייקחו איתם אחרי המופע. חשוב לי שישאלו שאלות, שיעלו תהיות, שיערערו על המוסכמות ועל הקונצנזוס, שלא כל מה שאנחנו רואים זו האמת. שהאמת ברוב המקרים היא מוסתרת ומעליה יש הרבה שכבות וצריך לחפור כדי למצוא אותה.

הודל: לאן תלכי מפה? מה כיוון העבודה הבאה שלך?

שאדן: אני מרגישה שהעבודות שלי תמיד ממשיכות את העבודות שהיו לפנין ומפתחות אותן ויוצרות עוד, אבל יש משהו שמקשר ומשייך אותן לעולם שלי. ומאוד מעניין אותי ליצור חוויה תנועתית שנוצרת ממה שפיתחתי עד עכשיו. אז יש פה המשכיות; זו לא נקודת התחלה, אלא המשך. העבודה הבאה היא העבודה הראשונה השלמה שתהיה ללהקה על במה. אני אמנם אומרת "המשכיות" של מה שהיה, אבל בהרגשה שלי כיוצרת אני כאילו מתחילה מחדש. כאילו לא רכשתי מיומנות – וזה מפחיד אותי אבל גם מושך אותי. התחלות חדשות, שבהן אני מסתמכת על כל דבר – אבל בעצם על כלום. יש לי הרבה, אבל אין לי כלום.

חשוב לי לציין שאני והרקדניות מביאות את החיים לסטודיו בהרבה מובנים ואנחנו מדברות הרבה ועל הכל: על אהבה, אכזבה, אושר, כאב, צדק, איווודאות. מדברות על החיים שלנו, על מורכבותם הקשה והקסומה. אני מנסה מאוד להביא אותן דרך הנוף לרגעים של אמת, וזה יכול להיות דרך תנועה מינימליסטית אך מלאה בעוצמה ובעומק רגשי. אני מקווה להצליח בעבודה הזו, ובהמשך למה שדיברנו לפני כן על העבודות הקודמות שלי, להמשיך לחפש את הרקמות הפנימיות בתוך הנוף, ובחופש מוחלט להוסיף להן עוד רקמה: של מקום, זמן וחיים.

ד״ר הודל אופיר היא מרצה וחוקרת מחול, חברת הסגל הבכיר באקדמיה למוסיקה ולמחול בירושלים. הדוקטורט שלה, שנכתב במסגרת בית הספר לחינוך באוניברסיטה העברית בירושלים ועסק במורות לריקוד בישראל, פורסם כספר (במשותף עם ד״ר ילי נתיב) בשם *סדקים של חירות: נוף, מגדר ואידיאולוגיה בחינוך לריקוד בישראל* (הקיבוץ המאוחד, 2016). מחקרה בקרב מורות ויוצרות מחול פלסטיניות בישראל זכה בתמיכת קרן ספנסר היוקריתית (The Spencer Foundation) וכן בתמיכת מועצת הפיס לתרבות ואמנות, וחלק מממצאיו פורסמו בספר *כוריאוגרפיה של שינוי: שיחות עם מורות ויוצרות מחול פלסטיניות בישראל* (רסלינג, 2018). אופיר מוסיפה לחקור ולכתוב על סוגיות של ריקוד, תרבות וחברה ומפרסמת בכתבי עת בארץ ובחו"ל.

הודל: מוסיקה היא ממד קריטי ביצירת חיבור למטען התרבותי של מקום ושל אנשים, אבל נישאר רגע בנוף ובחומר: הרקדניות נהנו ללכת איתך? הן מצאו את המשחקיות של המקום?

שאדן: תקשיבי, הן נהנו, אבל קודם כל הן נעשו חלק מהמקום. גם כשעבדתי על המדרגות בכלוך וגם בעבודה הזו התושבים היו חלק מהיצירה. במדרגות אחת מהשכנות השתתפה בעבודה, במופע עצמו, ואני זוכרת שלפני המופע הראשון כל מהשכנה יצאו וניקו לנו את הרחוב, את המדרגות. וזה אותו תהליך: נעשינו חלק מהשכנה, מארחים אותנו בבתיים, מביאים לנו מים וקפה. המפגש עם האנשים שנרים שם היה חלק חשוב: לא באנו כורות, באנו כחלק מהמקום, כחלק מהשכנה, וההתעניינות של אנשי המקום, הנכונות שלהם לקבל, לראות, להתעניין – היו מדהימות ממש. אנחנו מתגלגלות שם... שואלים אותי ימה אומרים לכם שם? ואני עונה שאנשים עומדים, מסתכלים, שאליים. ואנחנו מסבירות, ומדברים. נבנית שם אינטראקציה – אינטראקציה וחיבור בין העבודה לאנשים. וזה מרתק! תמיד לחפש את הבלתי צפוי, מבחינת הנוף והמקום. זה לא צפוי מה המקום ייתן לנוף ובלתי צפוי מה הנוף ייתן למקום. כאילו איך הנוף לוקח מהמקום ואיך המקום לוקח מהנוף, ואיך שניהם נעשים עוד נוף. והלא צפוי היה מרתק. כל פעם משהו לא צפוי קרה.

הודל: ושתי הצלעות האחרות של הטרילוגיה? החצר של סוזן דלל והבמה? זה לא חיבור מובן מאליו.

שאדן: האמת שהיה לי רעיון כשעבדתי בעיר העתיקה והלכתי עם נטלי, מנהלת החזרות שלנו. היא נרה בנצרת קרוב לשוק אבל היא לא הכירה את הסמטאות, ואמרה לי שאם הייתה לבד היא הייתה הולכת לאיבוד. וכך גם אחרים מנצרת – רבים לא מכירים. לא מגיעים. כי זה מקום שהיה מרכז העיר והפך לשוליים. חשבתי שאולי נעשה את הווידיאו־דאנס הזה כמופע, שאנשים יבואו איתנו, כאילו הם המצלמה, יסתובבו איתנו בסמטאות. אחר כך היה עוד רעיון, שזה יכול להיות לא רק במקום הזה, אלא גם בכל מקום אחר. בכל מקום שעבר תהליך מחיקה ונינטריפיקציה. ואז שרה הולצמן התקשרה אליי, אומר לכבודה שהיא הייתה הראשונה שפתחה לנו את הקשר הזה עם סוזן דלל, ויחד עם נעמי פרלוב הציעו לנו להשתתף בפסטיבל תל אביב דאנס 2020. זה היה בתקופת הקורונה – והאמת שהקורונה נתנה לי גם חופש כי לא לימדתי והיה לי כל המרחב ליצירה. בתקופה ההיא התחלתי לעשות אוזישנים ללהקה, ואמרתי "נלך על זה!". אז יש את העבודה שתהיה וידיאו־דאנס, ואני רציתי ללכת לסוזן דלל וגם שם להתחיל לגרד את השכבות. בהתחלה לא היה ברור אם זה יהיה מופע עם קהל בגלל מצב הקורונה, אבל התחלנו לעבוד. אני זוכרת טוב מאוד שעמדתי בכניסה של סוזן דלל והתחלתי להסתכל ולחשוב מה אני הולכת לעשות. ראיתי מקום כל כך יפה! והיו שם במקרה שני אנשים, שהתברר שבחנו מדריך תיירים. והוא מתחיל לספר על היופי של המקום, על הפנים התרבותיים היפים של ישראל, ואני מקשיבה, ואז הוא מציג מידע שהיה חדש בשבילי. הוא אומר שבשנת 1948 המקום היה מפקדה צבאית שממנה האצ"ל וההגנה יצאו לפוצץ את שכונת אל־מנשייה. מסוזן דלל את עוברת רחוב, ושם הייתה שכונת אל־מנשייה – עולם ומלואו בשנת 1948. היום לא נשאר מזה כלום – יש שם דשא ויש חניון. מתוך המקום היפה והתרבותי של ישראל, סוזן דלל, שאליה מגיעות הלהקות הכי מדהימות מכל העולם והוא משקף את החיים התרבותיים של המדינה הדמוקרטית ישראל, משם נעשו פשעי מלחמה. ואמרת, אני לא יכולה שלא לעבוד עם זה. באמת לא באתי עם תכנון לעשות משהו כזה. ואז התחלתי לקרוא הרבה על מה שנעשה שם ספציפית, וראיתי סרט שמתעד את הפלסטינים שגרו שם ב־48, שמכנס את עדויות התושבים. ראיתי את הסרט יחד עם הרקדניות, והיה להן קשה. והתחלנו לעבוד. העבודה מתחילה ממש מהכניסה למתחם, וממשיכה עד הבאר.

הודל: תהיתי לגבי לבוש הרקדניות: הן לבושות בשחור, כמו ללוויה, אבל בביגוד מאוד בורגני, מאוד מעוצב, אריסטוקרטי.

שאדן: כן, כי יאפא הייתה עיר מודרנית בכל המובנים. חיו בה האליטות של המשפחות הפלסטיניות, היה שם קולנוע ותיאטרון, והיא הייתה עיר פתוחה

